

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Shahnameh Ferdowsi

شاهنامه اثر حکیم ابوالقاسم فردوسی طوسی، حماسه‌ای منظوم، بر حسب دست نوشته‌های موجود دربرگیرنده نزدیک به ۵۰'۰۰۰ بیت تا نزدیک به ۶۱'۰۰۰ بیت و یکی از بزرگ‌ترین و برجسته‌ترین سروده‌های حماسی جهان است که سرایش آن دست‌آورد دست‌کم سی سال کار پیوسته این سخن‌سرای نامدار ایرانی است. موضوع این شاهکار ادبی، افسانه‌ها و تاریخ ایران از آغاز تا حمله عرب‌ها به ایران در سده هفتم میلادی است (شاهنامه از سه بخش اسطوره، پهلوانی و تاریخی تشکیل شده است) که در چهار دودمان پادشاهی پیشدادیان، کیانیان، اشکانیان و ساسانیان گنجانده می‌شود. شاهنامه بر وزن «فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعَلُّ» در بحر مُتَقَارِبِ مَثْمَنِّ محذوف نگاشته شده است.

شاهنامه ابومنصوری که مآخذ اصلی شاهنامه فردوسی است، به امر ابومنصور طوسی، والی طوس و سپهسالار خراسان، به دستگیری چند تن از زردشتی‌های خراسان و سیستان تحت نظارت وزیری، ابومنصور معمری تدوین شده است (۳۴۶ هـ) و ظاهراً مبتنی بوده است بر مجموعه‌ای از روایات خدای‌نامه و کتب دیگر، مثل ایاتکار زریران (یادگار زریران)، کارنامه اردشیر بابکان و داستان بهرام چوبین؛ و به هر حال قسمت عمده‌ی مآخذ آن که در شاهنامه‌ی فردوسی نیز منعکس شده است، متعلق به روایات مربوط به اواخر عهد ساسانی بوده است. زبان و اسلوب بیان فردوسی نیز قابل توجه است. این شاعر استاد عظیم‌النظیر در بیان افکار و نقل معانی از نثر به نظم و رعایت سادگی زبان و فکر و صراحت و روشنی سخن و انسجام و متانت کلام، به درجه‌ای از قدرت و مهارت است که سخن او همواره در میان استادان به منزله‌ی سخن سهل‌ممتنع تلقی می‌شده و عنوان نمونه‌ی

اعلای فصاحت و بلاغت داشته است. فردوسی در طول دوران زندگی اش اثری خلق کرد که تاثیرگذاری آن در فرهنگ و تاریخ ادبیات ایران از هزاران کتاب فراتر است. در سراسر کتاب شاهنامه، نیک و بد، خیر و شر و حق و باطل، نبردی دائمی دارند. شاهنامه بخشی از هویت ملی و فرهنگ ایرانی را تشکیل می‌دهد. قهرمانان و افسانه‌های ملی ایران، در اشعار شاهنامه، دوباره متولد می‌شوند و نبرد با بدخویی و فساد را آغاز می‌کنند. شاهنامه فردوسی در طول سالیان دراز، سنت و فرهنگ ایران زمین را حفظ کرده و به نسل امروز این سرزمین رسانده است.

در شاهنامه، قهرمانان ملی و پهلوانان اساطیری در مقابل ناراستی قد علم می‌کنند و دست مایه این ایستادگی عقل و خرد است. انسان‌های نیک در اثر فردوسی هرگز در برابر ستمگری سر خم نمی‌کنند و از فدا شدن نیز باک ندارند. مقاومت کاوه آهنگر در مقابل ضحاک، ستیز سیاوش در برابر سودابه، نبرد رستم و سهراب، تقابل اسفندیار و سیاوش و داستان زال و رودابه، از برجسته‌ترین نمونه داستان‌های فردوسی در شاهنامه هستند؛ که نویسندگان، شاعران، نمایشنامه نویسان و شاعران زیادی این داستان‌ها را دست مایه خلق آثار خود کرده‌اند. از زمان پا گرفتن هنرثاثر در ایران، شاهنامه فردوسی منبعی مطلوب برای علاقه‌مندان خلق آثار نمایشی بوده است و هنرمندان بزرگی بهترین آثار خود را با الهام از شاهنامه خلق کرده‌اند. درون مایه شاهنامه بر اساس آزادخواهی و آزادگی مردم ایران است. پهلوانان شاهنامه مانند فریدون، سیاوش، کیخسرو، رستم، گودرز، کاوه، سهراب، اسفندیار و افراسیاب نیز، در جنگ دائمی برای مطالبه آزادی و آزادگی هستند. روش قرآن در دیگر موارد نیز چنین است: در قصه مریم (علیه السلام)، پاک بانویی که به اعجاز الهی از نفخه روح قدسی بارور شد و میوه‌ای چون عیسی (علیه السلام) به جهان فضیلت عرضه کرد، همین‌گونه عقیق و محجوب سخن گفته است.

در اختتامیه شاهنامه فردوسی با زیبایی تمام اثر خود را توصیف می‌کند. بنا بر گفته فردوسی، شاهنامه اثری استوار از فرهنگ پارسی است که هم‌چون کاخی عظیم، پیکر فرهنگ پارسی را تناور نگه خواهد داشت. فردوسی در این دو بیت به مدت زمان نگارش اثر خویش نیز اشاره می‌کند.

بسی رنج بردم در این سال سی	عجم زنده کردم بدین پارسی
پی افکندم از نظم کاخی بلند	که از باد و باران نیابد گزند

نام و آوازه فردوسی در همه جای جهان شناخته شده و ستوده شده است. شاهنامه فردوسی به بسیاری از زبان‌های زنده جهان برگردانده شده است.